

CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU COMBATEREA DISCRIMINĂRII
Autoritate de stat autonomă

Operator de date cu caracter personal nr. 11375

HOTĂRÂREA Nr. 434
din 07.08.2014

Dosar nr: 435/2014

Petiția nr: 4581/03.07.2014

Petent: Centrul Romilor pentru Intervenție Socială și Studii Romani Criss

Reclamat: Victor Viorel Ponta

Obiect: afirmații ce aduc atingere demnității și crează o atmosferă degradantă, umilitoare, ofensatoare minorității române

I. Numele, domiciliul sau reședința părților

I. 1. Numele și domiciliul petentului

1.1. Rornani CRISS - Centrul Romilor pentru Intervenție Socială și Studii, cu sediul în str. Răspânțiiilor, nr. 11, Sector 2, București

I. 2. Denumire și domiciliu reclamatului

2.1. Victor Viorel Ponta, cu domiciliul procedural la sediul Guvernului României din P-ța Victoriei, nr. 1, sector 1 București

II. Obiectul sesizării și descrierea presupusei fapte de discriminare

2.1. Sesizarea vizează afirmațiile premierului României, dl. Victor Ponta, redată în presa scrisă, în data de 25.06.2014, conform cărora "România a fost atâția ani acuzată de două probleme: problema corupției și problema romilor. Ori, acum noi avem o persoană publică, domnul Traian Băsescu, care le întruchipează pe amândouă : corupția, corupție națională cu clanuri de crimă organizată a romilor".

III. Citarea părților

3.1. În temeiul art. 20, alin. 4 din O.G. nr.137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, cu modificările și completările ulterioare, republicată, s-a îndeplinit procedura de citare.

3.2. Prin adresele înregistrate cu nr. 4780/10.07.2014 și nr. 4581/10.07.2014, părțile au fost citate pentru termenul stabilit de Colegiu, la data de 02.04.2013.

IV. Susținerea părților

Susținerea petentului

4.1.1. Sesizarea vizează declarațiile premierului României, dl. Victor Ponta, redată în presa scrisă, în data de 25.06.2014, conform cărora "România a fost atâția ani acuzată de două probleme: problema corupției și problema romilor. Ori, acum noi avem o persoană publică, domnul Traian Băsescu, care le întruchipează pe amândouă Ș corupția, corupție națională cu clanuri de crimă organizată a romilor".

4.1.2. Petentul solicită CNCD constatarea faptei de discriminare, sancționarea reclamatului și obligarea acestuia la publicarea dispozitivului hotărârii în ediția printată a trei cotidiane naționale, întrucât nu este pentru prima dată când un politician român face afirmații discriminatorii sau rasiste la adresa comunității rome.

Premierul întărește această viziune rasistă a reprezentanților statului român la adresa romilor făcând referire la clanuri de crimă organizată ale romilor. Cel mai recent raport ECRI (Comitetul European împotriva Rasismului și Intoleranței) subliniază faptul că în ultimii ani "anumiți politicieni/parlamentari au făcut declarații defăimătoare și propuneri legislative rasiste, printre altele, asociindu-l pe romi cu infracționalitatea și acuzând această comunitate că nu încearcă să se integreze".

Susținerile reclamatului

4.2.1. În raport cu obiectul petiției, reclamatul precizează următoarele: La data de 25 iunie a.c., Parlamentul României a votat o declarație politică, solicitând demisia președintelui României având în vedere scandalul judiciar în care a fost implicat fratele acestuia.

4.2.2. Reclamatul, în calitate de Prim-Ministru, deputat în Parlamentul României și Președinte al PSD, a participat la dezbateri și a votat în favoarea adoptării declarației. După dezbateri și vot, reclamatul a făcut următoarea declarație : *"România a fost atâția ani acuzată de două probleme: problema corupției și problema romilor. Ori, acum noi avem o persoană publică, domnul Traian Băsescu, care le întruchipează pe amândouă : corupția, corupție națională cu clanuri de crimă organizată a romilor"*.

4.2.3. Reclamatul susține că prin demisia președintelui Băsescu nu câștigă nici puterea, nici opoziția, ci România și imaginea Justiției, pentru că procurorii și judecătorii nu vor mai trebui să treacă prin procedura de a fi numiți de o persoană a cărei familie e implicată în atât de multe cauze penale.

Astfel, reclamatul susține că declarația sa se încadrează în limitele libertății de exprimare, astfel cum este consacrat acest drept în legislația internă și în convențiile internaționale privind protecția drepturilor omului, respectiv în jurisprudența internă și internațională.

V. Motivede de fapt și de drept

5.1. În fapt, Colegiul director reține afirmațiile premierului României, dl. Victor Ponta, redată în presa scrisă, în data de 25.06.2014, conform cărora "România a fost atâția ani acuzată de două probleme: problema corupției și problema romilor. Ori, acum noi avem

o persoană publică, domnul Traian Băsescu, care le întruchipează pe amândouă : corupția, corupție națională cu clanuri de crimă organizată a romilor”.

5.2. Colegiul director va analiza obiectul petiției raportat la contextul, scopul, natura declarațiilor, respectiv calitatea de persoană publică a părții reclamate. Aceste elemente de analiză sunt necesare în vederea stabilirii limitei libertății de exprimare în speța de față.

Contextul declarațiilor este strâns legat de votul declarației politice din cadrul Parlamentului cu privire la solicitarea demisiei președintelui României. Scopul declarațiilor este justificarea votului în favoarea adoptării declarației în vederea demisiei. Astfel, acesta și-a explicat votul:” Am votat ca deputat în primul rând pentru ce ar fi de fapt bine pentru România. Traian Băsescu a sfidat și voința oamenilor care l-au demis în 2012, probabil va sfida și acest rezultat covârșitor – 344 de voturi, care nu reprezintă doar coaliția de guvernare, ci e majoritatea absolută a Parlamentului... “.

Declarațiile supuse analizei sunt de **natură politică**, iar calitatea părții reclamate este de înalt demnitar al statului român și om politic.

5.3. În drept, în soluționarea prezentei petiții apreciem că sunt incidente următoarele texte de lege:

- art. 10 și art. 14 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului și Libertăților Fundamentale;
- art. 1 alin. (3), art. 16, art. 29 și art. 30 din Constituția României, revizuită în 2003;
- art. 2 alin. (1) și art. 15 din O.G. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare (în continuare O.G. 137/2000).

5.4. Libertatea de exprimare constituie valoarea fundamentală a unei societăți democratice și plurale. Din această perspectivă, libertatea de exprimare are un rol substanțial în rândul drepturilor fundamentale cuprinse în Constituție și constituie trunchiul comun pentru exercitarea drepturilor fundamentale din sfera comunicării. În această sferă se includ: dreptul la libertatea presei, dreptul la libera exprimare a creațiilor artistice sau cele din zona literaturii, libertatea de predare a științei și libertatea creației. De asemenea, de acest trunchi comun se leagă și libertatea conștiinței, a religiei și libertatea de întrunire. Acest grup de drepturi asigură participarea avizată a cetățeanului la procesele sociale și politice. Exprimarea liberă a opiniilor și credințelor, chiar și a celor nepopulare sau atipice, reprezintă condiția fundamentală a existenței unei societăți vii și capabilă de dezvoltare.

În nenumăratele decizii asupra libertății de exprimare, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a arătat că acest drept „acoperă nu numai informațiile și ideile primite favorabil sau cu indiferență ori considerate inofensive, dar și acele care șochează sau deranjează. Acestea sunt cerințele pluralismului, toleranței, spiritului deschis, fără de care nu există societate democratică. (CEDO, Lingens c. Austriei, nr. 9815/82, hotărârea din 08.07.1986).

Libertatea de exprimare nu este însă un drept absolut și comportă limitări în situații expres prevăzute de lege. În acest sens, este relevantă practica Curții Europene a Drepturilor Omului de la Strasbourg în aplicarea art. 14 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Necesitatea oricărei restricții privitoare la exercițiul libertății de exprimare trebuie să fie stabilită de o manieră convingătoare, iar autorității naționale îi revine atributul evaluării existenței unei "nevoii imperioase" susceptibile de o anumită marjă de apreciere (Corneliu Bârsan, *Convenția Europeană a drepturilor omului*, Comentariu pe articole, Vol. I., Ed. All Beck, București, 2005, pag. 801.) Protecția demnității umane este una dintre valorile protejate în raport cu libertatea de exprimare. Libertatea de exprimare este susținută până la limita în care încalcă un alt drept fundamental într-o măsură atât de gravă, încât dreptul la libertate de exprimare devine secundar. Libertatea de exprimare acoperă și declarațiile jignitoare până la momentul la care acestea nu conduc la incitare violentă (Surek și Ozdemri vs. Turcia, Karatas vs. Turcia, Oberschlick-Austria și Nilse – Johnsen vs. Norvegia – CEDO).

5.5. În cazul de față analizăm declarația unei persoane care ocupă o înaltă funcție de demnitate din stat, cea de Prim Ministru. Din perspectiva analizei limitelor libertății de exprimare, această calitate poate fi asemănată cu cea a oamenilor politici sau a funcționarilor publici. Libertatea de exprimare este prețioasă pentru orice persoană dar în mod deosebit are un caracter indispensabil pentru persoanele alese în funcții de demnitate publică, pentru partidele politice și pentru membrii acestora, deoarece ei reprezintă pe cei care le dau votul, răspund preocupărilor acestora și le apără interesele (a se vedea Corneliu Bârsan, *Convenția Europeană a drepturilor omului*, comentată și adnotată, vol. I, pag. 750, pct. 66). Ingerința în limitele libertății de exprimare a unei persoane aflate în funcție de demnitate publică induce responsabilități deosebite instituțiilor statului.

Una din principalele caracteristici ale democrației constă în posibilitatea pe care ea o oferă de a rezolva prin dialog, fără a se recurge la violență, problemele pe care le are de soluționat un stat, chiar și atunci când acestea sunt extrem de dificile sau stânjenitoare, iar democrația se "hrănește" din libertatea de exprimare". (ibidem, pct. 66).

Colegiul este chemat să se pronunțe asupra raportului dintre libertatea de exprimare și dreptul la demnitatea persoanei, interzicerea discriminării raportat la declarația reclamatului obiect al prezentei petiții. Analiza urmărește să stabilească dacă în acest caz s-a depășit limita libertății de exprimare și în consecință se impune o ingerință a statului prin aplicarea unei măsuri proporționale cu scopul urmărit.

Potrivit jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, pentru a fi acceptată o ingerință în dreptul de exprimare, aceasta trebuie

- **să fie prevăzută de lege** (care la rândul ei trebuie să îndeplinească anumite calități: să fie previzibilă și accesibilă),
- **să urmărească un scop legitim,**
- **să fie necesară într-o societate democratică și**
- **să fie proporțională cu scopul urmărit** (Corneliu Bârsan, *Convenția europeană a drepturilor omului*, vol. I. Ed. C.H. Beck, București, 2005, p. 769-801).

Prima cerință, cea a **existenței unei prevederi legale**, care să reglementeze ingerința statului în exercitarea dreptului libertății de exprimare este îndeplinită de art. 2 alin. (1) coroborat cu art. 15 din O.G. 137/2000. Totuși, apreciem că aceste texte de lege trebuie coroborat cu art. 2. alin. (8) din O.G. 137/2000 potrivit căruia „prevederile ordonanței nu

pot fi interpretate în sensul restrângerii dreptului la libera exprimare, a dreptului la opinie și a dreptului la informație”. Apreciem că **ambele texte normative sunt previzibile și accesibile**, deși protejează o valoare fundamentală într-o societate democratică și sunt noțiuni care au și un caracter abstract.

Raportat la **scopul legitim urmărit** prin posibila ingerință a statului în libertatea de exprimare se urmărește protejarea demnității umane și a drepturilor morale ale cetățenilor aparținând minorității rome din România.

Protecția demnității unei persoane aparținând unei minorități naționale, grup vulnerabil, constituie un scop legitim într-o societate democratică. Pentru a se produce o atingere, încălcarea a demnității umane, ca drept constituțional protejat, declarațiile, obiect al prezentei petiții, ar trebui să întrunească elementele:

- un comportament manifestat în public, având caracter de propagandă naționalist-șovină, de instigare la ură rasială sau națională,
- ori un comportament care are ca scop sau vizează atingerea demnității ori crearea unei atmosfere ostile, degradante, umilitoare sau ofensatoare îndreptate împotriva unui grup de persoane legat de apartenența acestora la o etnie – astfel cum prevede art. 15 din O.G. 137/2000, republicată.

Suntem în prezența unui comportament manifestat în public, o declarație dată presei.

5.6. Din interpretarea declarațiilor reiese că reclamatul, în calitate de deputat, a votat o declarație politică, solicitând demisia președintelui României având în vedere scandalul judiciar în care a fost implicat fratele acestuia.

Punerea în discuție a clanurilor de romi a fost strâns legată de subiectul în cauză. Mai exact, reclamatul a urmărit să-și exprime poziția raportat doar la un caz individual, determinat de dezbaterile publice sub denumirea de cazul “Mircea Băsescu – Bercea Mondial”.

5.7. Declarațiile sunt legate de dezbaterile publice, conținutul lor nu este unul ofensator, jignitor la adresa etnicilor romi, nu constituie niciun element direct sau indirect de incitare la ură sau violență.

Aceste aspecte nu conduc la concluzia existenței un comportament care a avut ca scop sau vizează crearea unei atmosfere ostile, degradante și umilitoare la adresa întregii comunități de cetățeni români de etnie romă.

5.8. Constatăm că în declarația supusă analizei nu există o generalizare de la un caz particular la întreaga comunitate a cetățenilor români aparținând etniei rome, ci doar cu privire la grupurile de romi identificați ca autori ai unor fapte reprobabile sau la grupurile de romi care săvârșesc fapte penale.

Constatăm că **nu există niciun element de incitare** împotriva cetățenilor români aparținând minorității rome, nu suntem în prezența unui “pericol evident și prezent” (clear and present danger), existând posibilitatea de reacție publică la adresa declarațiilor părții reclamate.

Considerăm, că **într-o societate democratică nu se impune măsura limitării libertății de exprimare în acest caz.**

Faptele sesizate nu depășesc limitele libertatea de exprimare, nu constituie fapte de discriminare pe criteriul apartenenței etnice, în sensul în care se impune constatarea unei contravenții și aplicarea unei sancțiuni contravenționale ca instrument juridic.

5.9. Considerăm că lipsa de rigoare a discursului persoanelor aflate în funcții de demnitate publică, atunci când se exprimă cu privire la importante chestiuni publice, nu poate fi corectată prin limitarea libertății de exprimare și prin aplicarea unei sancțiuni contravenționale. **Democrația se hrănește din libertatea de exprimare,** limitele comunicării pot fi depășite, pas cu pas, tocmai prin argumentare și deci prin dialog. Cu atât mai serios este pericolul negării libertății de exprimare când aceasta folosește temele egalității de șanse și nediscriminării într-un instrument al luptei politice interne, compromițându-le.

Inadecvarea unor termeni și neglijența în exprimare nu schimbă semnificația declarației Primului Ministru. Totuși, pentru viitor, statutul **constituțional al Primului Ministru și rolul acestuia în cadrul democrației constituționale îl obligă să își aleagă forme adecvate de exprimare, astfel încât prin declarațiile publice să evite comentarii interpretabile și care pot răspândi și conduce la creșterea intoleranței.**

În acest sens, reamintim că, „libertatea e semnul de noblețe al omului, dar, ca orice noblețe, ea implică responsabilități. Exercițiul libertății fără sentimentul responsabilității, înseamnă condamnarea ei” (Aznavorian, Hurmuz, Excelența legii, Ed. Semne 2007, pag. 68).

La adoptarea prezentei soluții s-a avut în vedere și Hotărârea CNCD nr. 180/2007, menținută de Sentința Civilă nr. 1577/2008 a Curții de Apel București și confirmată ulterior prin decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție (obiectul petiției a fost comparabil cu cel din prezenta plângere, partea reclamată având calitatea de Prim Ministru al României la momentul soluționării petiției).

Pentru considerentele de mai sus, Colegiul director, cu **unanimitate de voturi**, decide că faptele sesizate nu întrunesc elementele constitutive ale art. 2 alin. (1) coroborat cu art. 15 din O.G. 137/2000, republicată, și se încadrează în limitele libertății de exprimare.

COLEGIUL DIRECTOR HOTĂRĂȘTE:

- 1.** Faptele sesizate nu întrunesc elementele constitutive ale art. 2 alin. (1) coroborat cu art. 15 din O.G. 137/2000, republicată, declarațiile se încadrează în limitele libertății de exprimare prevăzute de art.2 alin.(8) din același act normativ.

2. Având în vedere rolul constituțional al Primului Ministru și rolul acestuia în cadrul democrației constituționale, recomandăm ca pe viitor, reclamatul să adopte formulări cât mai adecvate de exprimare, astfel încât **prin declarațiile sale publice să contribuie la creșterea și promovarea diversității.**
3. O copie a hotărârii se va transmite părților:

VII. Modalitatea de plată a amenzii

Nu este cazul

VIII. Calea de atac și termenul în care se poate exercita

Prezenta hotărâre poate fi atacată la instanța de contencios administrativ, potrivit **O.G. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea faptelor de discriminare, republicată și Legii nr. 554/2004 a contenciosului administrativ.**

Membrii Colegiului director prezenți la ședință

ASZTALOS Csaba Ferenc – Membru

BERTZI Theodora – Membru

JURA Cristian – Membru

LAZĂR Maria – Membru

STANCIU Claudia – Membru

Data redactării: 03.12.2014

Redactat în fapt: Angelica Paraschiv

Motivat în drept: Asztalos Csaba Ferebc Csaba

Notă: prezenta Hotărâre emisă potrivit prevederilor legii și care nu este atacată în termenul legal, potrivit **OG 137/2000 privind prevenirea și sancționarea faptelor de discriminare și Legii 554/2004 a contenciosului administrativ**, constituie de drept titlu executoriu.